

Finansdepartementet

Yttrande över slutbetänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96)

Region Kalmar län (RKL) har fått möjlighet att yttra sig över slutbetänkandet En reform för datadelning (SOU 2023:96).

Övergripande synpunkter

Sammanfattningsvis instämmer RKL i att det finns behov av reglering och styrning inom området interoperabilitet vid datadelning.

Utredningens förslag att den offentliga förvaltningens mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast 2030 blir svårt att uppnå. Det är viktigt med mätbara mål. Begreppen "mest angelägna" och "fullt interoperabel" behöver förtydligas.

RKL instämmer med förslaget att stifta ny lag om den offentliga förvaltningens interoperabilitet för att uppnå bättre styrning.

Det är bra att begreppen definieras i lagen och överlag är definitionerna bra men användandet av begreppet 'datadelning' eller dess definition blir möjligen förenklad. Det är av vikt att tydligare skilja på olika typer av datadelning.

Då denna utredning inte omfattar det som benämns som sektorspecifik styrning är det viktigt att definiera vilken data som hanteras sektorsspecifikt respektive inte. Bland annat med hänvisning till pågående utredning om infrastruktur för hälsodata som nationellt intresse (S 2022:10). Det finns risk för dubbelarbete för regionen om det saknas tydliga gränser för vilken data som respektive utredningsförslag omfattar då dessa hanteras av olika myndigheter.

Det krävs samarbete och remissförfarande med offentlig förvaltning och externa aktörer vid framtagandet av lösningar och föreskrifter.

Synpunkter på de enskilda förslagen

4.3 Utmaningar och hinder för interoperabilitet

Pascal, som nämns i avsnittet om teknisk interoperabilitet, är inte något problem för de flesta regioner då det vanligtvis finns integrerat i det vårdinformationssystem som används. För den vårdgivare som inte har det

integrerat i sitt vårdinformationssystem kommer dock inte de förslag som denna utredning föreslår vara någon lösning då den data som hanteras i Pascal är sektorsspecifik och inte av allmän karaktär.

I samma avsnitt resoneras kring IT-system inom förvaltningen som inte kan kommunicera med varandra där ett exempel är att regionernas journalsystem inte kan lämna uppgifter till nationella register och där utredningen skriver att bristerna finns i journalsystemen. De kvalitetsregister som regionen rapporterar till följer dock inte någon gemensam standard för hur de kan ta emot data, olika register har olika möjligheter. Det finns ett försök till standardisering via Sveriges kommuner och regioner Nationella kvalitetsregister där Inera tagit fram en nationell tjänst för Informationsöverföring till Nationella kvalitetsregister. Långt ifrån alla register är dock anslutna och det är i dag låg grad av automation.

Utredningen skriver att det är vanligt att journalsystemen inte kan dela journaluppgifter direkt mellan sig, att det krävs en tredje part (Nationell patientöversikt - NPÖ) för att dela journalinformation mellan vårdgivare. Det som föreslås i denna utredning, användande av interoperabilitetslösning, innebär i princip samma sak, dvs användande av en tredje part.

Personnummer, som används som exempel på utmaningar inom semantisk interoperabilitet, är en av de enklare informationsmängderna att hantera. Svårare är att få till semantisk interoperabilitet i information som saknar struktur, till exempel långa journalanteckningar i fritext.

Ett av de största hindren i dag för vårdgivaröverskridande projekt där det föreligger behov av att dela data är de rättsliga förutsättningarna. Eftersom utredningens uppdrag inte innefattar förslag på ändringar i regelverket för sekretess, och inte heller förändringar i myndigheters skyldigheter att dela data eller uppgifter, samt att man avgränsar detta till den data som inte anses som sektorsspecifik kommer dessa hinder finnas kvar.

4.4 Exempel på lösningar för interoperabilitet

Trots avsaknad av nationell styrning och trots att det inte finns någon statligt nationellt e-id har alla regioner gått samman och tagit fram en lösning, SITHS-identifieringstjänst. SITHS stödjer säker inloggning, tillgång till rätt information och system och används i dag av alla medarbetare i vården. Motsvarande lösningar har tagits fram i andra sektorer av samma skäl.

9.3 Politiskt mål: Den offentliga förvaltningen ska vara fullt interoperabel

Utredningens förslag om att den offentliga förvaltningens mest angelägna datadelning ska vara fullt interoperabel senast 2030 kommer bli svårt att uppnå. Det behöver definieras vad som omfattas av uttrycket "mest angelägna datadelning" för att kunna mäta och följa upp. Både "mest angelägna" och "fullt interoperabel" behöver förtydligas.

Att uppnå full interoperabilitet kräver förändringar i flertalet IT-system och att på enbart sex år nå dit är i princip omöjligt. Även om det skulle tillskjutas ekonomiska medel är regionen beroende av systemleverantörer för realisering och det finns också tekniskt arv som behöver hanteras.

9.4 En ny lag för att styra den offentliga förvaltningens interoperabilitet

RKL instämmer med förslaget att stifta ny lag samt att regioners och kommuners ansvar tydliggörs. Det är positivt att Myndigheten för digital förvaltning (Digg) får föreskriftsrätt för att därigenom skapa ökat genomslag och verkan. Som jämförelse kan ses att avsaknad av föreskriftsrätt för Socialstyrelsen gällande Nationell informationsstruktur (NI) och Nationellt Fackspråk (NF) har medfört att detta inte implementerats eller använts i högre grad, varken av leverantörer, av vårdinformationssystem eller av regioner.

Att skapa lagar och föreskrifter är kraftfulla incitament. Det krävs dock förankring och samverkan med de verksamheter som ska efterleva dem för att implementeringen ska ge avsedd effekt. Ett exempel på när detta inte fungerat är de lösningar som E-hälsomyndigheten tagit fram för lagen om Nationell läkemedelslista där dessa inte stämmer överens med hur vårdprofessionen arbetar med läkemedel. Samarbete myndigheter sinsemellan samt med regionerna är avgörande för en lyckad implementering.

Privata aktörer som utför tjänster åt kommuner och regioner, som kommuner och regioner annars utför själva, omfattas inte av förslaget utan här hänvisas till behov av att förbättra styrning av interoperabilitet inom respektive sektorer. RKL betonar vikten av samarbete mellan de olika sektorerna i de fall det är olika myndigheter som har föreskriftsrätt.

9.5 Vissa definitioner ska föras in i lagen

Det är bra att begreppen definieras i lagen. I definitionen av interoperabilitetslösning inkluderas många olika delar vilket är bra och nödvändigt för syftet.

Det är bra att data har samma innebörd som i exempelvis EU-lagstiftning men det finns fack- eller allmänspråkliga definitioner av data som skiljer sig mot denna definition. I definitionen av 'data' används begreppet 'medium', men utan definition på vad som avses. Detta behöver klargöras.

Data kan sättas samman till olika typer av informationsmängder, som kräver olika typer av hantering, inte minst juridiskt sett. Att enbart se till data riskerar att förenkla något som är mer komplext.

Användandet av begreppet 'datadelning' eller dess definition behöver tydliggöras och det behöver skiljas på olika typer av datadelning, där några exempel är:

- tvåvägs, där två parter utbyter likvärdiga uppgifter mellan varandra (till exempel två vårdenheter inom en region eller mellan kommunal och regional primärvård).
- envägs, där en part eller flera parter överför data till en annan och den andra parten kan vidareanvända data, d.v.s. göra olika egna bearbetningar (till exempel rapportering till kvalitets- och hälsodataregister).
- envägs, där en eller flera parter tillgängliggör (presenterar) data som kan användas (direkt, alltså inte vidareanvändas) till en eller flera parter (till exempel 1177 och Nationell patientöversikt).

Det finns även andra definitioner av interoperabilitet där ”utbyte mellan verksamheter” inkluderas i definitionen. Det är viktigt att inte förbise att interoperabilitet inte enbart gäller mellan IT-system, utan också mellan människor och verksamheter.

9.6 Styrning av interoperabilitet vid datadelning

RKL föreslår en skarpare skrivning om att de nationella interoperabilitetslösningar som föreskrivs eller rekommenderas behöver möta de krav som den offentliga förvaltningen ställer på informationssäkerhet eller skydd av Sveriges säkerhet och att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) stödjer Digg i säkerställandet av detta.

Det behöver tydligare framgå att etablerade förvaltningsgemensamma informationsmodeller är en fundamental del av en interoperabilitetslösning. Både för semantisk interoperabilitet och som stöd för att etablera de koordinerade skyddsåtgärder som beskrivs i kap 7.5.

Tydliggörande av de rättsliga kraven vid datadelning kommer att underlätta för de initiativ som idag inte genomförs då de legala förutsättningarna för datadelning är svåra att tolka eller tolkas olika av inblandade parter.

9.7 Hur styrningen ska utformas och organiseras

Utredningens förslag med en myndighet som håller ihop styrningen av interoperabilitet över alla sektorer är bra. Varje sektor har sina egna förutsättningar vad gäller hantering av data och därmed interoperabilitet inom sektorn. Det är viktigt med samarbete mellan den myndighet som har huvudansvar och sektorsansvariga myndigheter respektive mellan olika sektorsansvariga myndigheter.

För vissa data finns det en nationellt gemensam interoperabilitetslösning via Inera som alla regioner och kommuner har tillgång till. Regionerna har investerat stort i denna lösning och ser nu en risk för både dubbelarbete och dubbla kostnader i det fall inte detta tillvaratas och tas hänsyn till i det fortsatta arbetet.

RKL ser positivt på beskrivningen i förslaget om samarbete och samverkan med regioner och kommuner. Att utgå från verksamheternas behov, förutsättningar och utmaningar är avgörande för att målet om interoperabilitet ska kunna uppnås.

9.9 och 9.11 Behov av fortsatt utredning

Det behövs fortsatt utredning kring sektorspecifik styrning och att det inkluderas en definition av vilken data som omfattas av respektive sektor. Befintliga utredningar och uppdrag inom området interoperabilitet bör analyseras i den fortsatta utredningen. Ett exempel är uppdrag till E-hälsomyndigheten att ta fram en sektorspecifik färdplan för nationell digital infrastruktur där b.l.a. etablering av interoperabilitetslösningar och nationell funktion för interoperabilitet föreslås. Ett annat exempel är S 2022:10 som fokuserar på standarder och gemensamma specifikationer i syfte att skapa interoperabilitet.

9.10 Informationssäkerhet vid ökad datadelning – koordinerade skyddsnivåer?

Att Myndigheten för skydd och beredskap (MSB) får i uppgift att utreda om adekvata, gemensamma och koordinerade skyddsnivåer eller andra lämpliga säkerhetsåtgärder kan användas vid datadelning är bra. Detta ökar tydligheten för vad som förväntas av mottagare vid datadelning.

11.5.4 Finansiering för kommuner och regioner

Förslagen i betänkandet innebär merkostnader som föreslås att finansieras av regioner och kommuner. RKL förutsätter att det tillkommer statlig finansiering för detta.